

існування. Рівень розвитку професійної освітньої системи, який досягнуто сьогодні у світі, є вагомим чинником його інтелектуального, економічного, соціального, науково-технічного, інноваційно-технологічного і культурного розвитку, який значною мірою забезпечує країні стабільність й еволюційний характер розвитку, дозволяє удосконалити життєвий устрій, поглиблювати демократичні процеси, поступово підвищувати духовний і матеріальний рівень мирного, творчого життя населення – головної мети прогресивного розвитку людини і суспільства.

Отже, на основі викладеного вище слід констатувати, що для України в сучасних умовах важливим є прискорення розробки державних стандартів професійно-технічної освіти, саме тих, які встановлюють стратифіковані параметри вимог до змісту, обсягу й рівня освіти на трьох рівнях: держави, суспільства та конкретного вищого навчального закладу. Необхідність нових ефективних складових змісту професійно-технічної освіти України безпосередньо пов'язана із запровадженням нових педагогічних технологій, спрямованих на принципову зміну навчально-виховних пріоритетів у напрямі становлення особистості учня чи студента як суб'єкта особистого навчання та розвитку, суб'єкта соціального самовизначення. Тому необхідно вивчати передовий досвід розвитку ПТО у світі та адаптувати його до українських реалій, втілювати в суспільне життя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ворон А.М. Шкільна освіта поза межами України / А.М. Ворон // Відкритий урок: розробки, технології, досвід. – 2008. – № 2. – С. 16-17.
2. Зязюн Л.П. Початкова школа Франції ХХІ ст. / Л.П. Зязюн // Початкова школа. – 2002. – С. 67-74.
3. Оттенберг Н.Н. Профессионально-техническое образование в Японии / Н.Н. Оттенберг. – Л., 1997. – С. 251-258.
4. «Освіта для Всього» – Національний План Дії для Норвегії відповідно до Декларації Форуму Освіти Світу. – 2001. – С. 123-134.
5. Рамзес В.Б. Социально-экономическая роль сферы услуг в современной Японии / В.Б. Рамзес. – М., 1991. – С. 458-531.
6. Стеченко Д.М. Розміщення продуктивних сил і регіоналістики: [навч. посіб.] / Д.М. Стеченко. – Вікар – 2002. – С. 374-378.
7. Система освіти Швейцарії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// proftehnicheskoe.com](http://proftehnicheskoe.com). – Назва з екрану.
8. Тарасюк Л.Н. Освіта США / Л.Н. Тарасюк, К.Н. Цейкович // Соціально-політичний журнал, 1997 – С. 45-52.
9. Шевченко А.І. Освіта у Франції / А.І. Шевченко // Рідна школа. – 2001. – С. 56-61.
10. Яремчук Н. Знайомимося з системою освіти в Німеччині / Н. Яремчук // Обдарована дитина. – 2007. – № 3. – С. 38-44.
11. Australian vocational education and training statistics: pocket guide. Adelaide, South Australia: NCVET, 2011. – 31p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ncver.edu.au/publications/2415.html>. – Назва з екрану.

Н.В. КОВЕРНИК. ЗАРУБЕЖНИЙ ОПИТ СТАНОВЛЕННЯ И РАЗВИТИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ТЕХНИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Резюме. В статье рассматривается мировой опыт становления и развития профессионально-технического образования, проанализирована система профессионального обучения ведущих стран мира; теоретически обосновано современное состояние зарубежного профессионально-технического образования; определены основные направления дальнейшего развития системы профессионально-технического образования Украины на базе опыта развитых стран Евросоюза.

Ключевые слова: профессионально-техническое образование, профессионально-техническое обучение, первичная профессиональная подготовка, система профессионально-технического образования.

N.V. KOVERNYK. FOREIGN EXPERIENCE AND FORMATION OF VOCATIONAL AND TECHNICAL EDUCATION

The summary. Author of this article examines the international experience of formation and development of vocational-tech education, vocational training system analyzes the leading countries of the world; theoretically justifies the current state of foreign vocational education; determines the main directions of further development of vocational education in Ukraine on the basis of the experience of most developed countries in the European Union.

Key words: vocational education, vocational training, primary training, vocational education of VTE, VTE program, vocational school or college.

Рекомендовано до друку.
Д-р. пед. наук, проф. С.Г. Карпенчук.

Одержано редакцією 13.03.2017 р.

УДК: 373. 3/5. 091: 81

М.І. ТАДЕЄВА, Ю.П. ПАВЛОВИЧ

ВИКОРИСТАННЯ ДОСВІДУ РЕФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ РАННЬОЇ ІНШОМОВНОЇ ОСВІТИ В КРАЇНАХ ВИШЕГРАДСЬКОЇ ЧЕТВІРКИ В ШКІЛЬНІЙ ІНШОМОВНІЙ ОСВІТІ УКРАЇНИ

Резюме. У статті розглянуто проблему удосконалення змісту ранньої іномовної освіти в країнах Вишеградської четвірки та імплементацію досвіду Польщі, Угорщини, Чеської та Словацької Республік щодо реформування змісту навчання іноземних мов у початкових школах України. Схарактеризовано сучасний стан конструювання змісту ранньої іномовної освіти в Україні та окреслено основні шляхи впровадження досвіду країн Вишеградської четвірки з метою його оновлення.

© М.І. Тадеєва, Ю.П. Павлович, 2017

Ключові слова: країни Вишеградської четвірки, іноземні мови, рання іншомовна освіта, зміст, конструювання, реформування, імплементація досвіду.

Постановка проблеми. В останнє десятиріччя в Україні відбуваються якісні трансформаційні зміни у сфері ранньої іншомовної освіти, включаючи зміст, форми і методи навчання іноземних мов у початковій школі. Одним із важливих досягнень у цьому напрямку є початок вивчення іноземної мови з першого класу початкової школи. При цьому у вітчизняній іншомовній освіті активно використовують досвід конструювання змісту ранньої іншомовної освіти європейських країн, зокрема наших найближчих сусідів – країн Вишеградської четвірки (Польщі, Угорщини, Чехії та Словаччини). З 90-х років минулого століття у цих країнах відбулися корінні зміни на шляху оновлення змісту ранньої іншомовної освіти, починаючи від реформування мовного репертуару і закінчуючи впровадженням ігрових методик навчання іноземних мов та використання Європейського мовного портфоліо.

Аналіз актуальних досліджень і публікацій. Проблема розвитку змісту ранньої іншомовної освіти в наш час займається низка вітчизняних та зарубіжних педагогів і лінгводидактів. Особливої уваги заслуговують наукові праці, пов'язані з проектуванням змісту шкільної іншомовної освіти в умовах модернізації І. Бім [1], Н. Гальської [2], а також аналіз цілісної загально-дидактичної моделі змісту навчання іноземних мов (Р. Мартинова) [3], спираючись на розроблені В. Редьком [7] лінгводидактичні засади навчання іноземних мов у початковій школі. В цьому ракурсі для нас важливо покладатися на нове формулювання цілей навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу (С. Ніколасва) [6].

Постановка завдання. Основним завданням нашої статті є характеристика сучасних напрямів реформування змісту ранньої іншомовної освіти в Україні та на її основі розроблення основних шляхів імплементації досвіду країн Вишеградської четвірки щодо удосконалення навчальних програм, підручників з іноземних мов для початкових класів, а також інших складових змісту вітчизняної ранньої іншомовної освіти.

Виклад основного матеріалу. Зміст ранньої шкільної іншомовної освіти визначається цілями навчання та відповідає віковим особливостям учнів і їхнім інтересам. У навчальній програмі з іноземних мов для 1-4 класів визначено основні принципи добору навчального матеріалу, як-от: комунікативна цінність та ефективність для реалізації цілей і завдань навчання спілкування; автентичність мовних (фонетичних, граматичних і лексичних), мовленнєвих (речень, текстів) одиниць, соціокультурних матеріалів, які використовуються для навчання спілкування; типовість мовленнєвих зразків та їх відповідність нормам спілкування; мінімізація матеріалу для навчання, що узгоджується з психофізіологічними можливостями молодших школярів [5].

Навчання іноземної мови в початковій школі розглядається, як комплексний, інтегрований підхід оволодіння предметом. Час, відведений на вивчення іноземної мови у початковій школі (1 клас), розділяють на два етапи: перше півріччя виділено на усне випередження і друге – на засвоєння звуко-буквенних співвідношень.

Процес навчання іноземної мови у початковій школі організують відповідно до кількості годин, визначених навчальним планом. Учителі мають право вибору підручника а також, інших засобів навчання, для повноцінного забезпечення навчального процесу. Успішна реалізація змісту навчання іноземної мови можлива за умови раціонального застосування навчальних засобів, як основних механізмів реалізації мети і завдань.

Змістова частина Програми з іноземних мов у вітчизняній початковій школі включає опис тематик ситуативного мовлення і сфер спілкування, мовленнєвих функцій та засобів їх вираження, мовленнєвих умінь, мовних знань і навичок, соціокультурних знань, загальнонавчальних умінь. Вимоги до рівня підготовки учнів подано по завершенні кожного року навчання і визначають, що саме учень повинен знати і розуміти з кожного виду мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання і письмо). Розподіл годин за тематичним принципом не передбачено, оскільки програма має концентричний характер і не містить чітких тематичних формулювань [5]:

В сучасних умовах ефективність початкової освіти в Україні відзначається впливом компетентнісного підходу, який сформувався в країнах Європейського Союзу. Компетентнісні результати початкової освіти, включаючи іншомовну освіту, визначено у Державному стандарті початкової освіти 2011 року, у Вимогах до засвоєння програмового змісту з кожного навчального предмету (2012 рік), у Вимогах до контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів (2014 рік). Саме на реалізацію європейських технологій конструювання змісту іншомовної освіти, зокрема, в країнах вишеградської четвірки, які є нашими найближчими сусідами, спрямовано методичні рекомендації щодо вивчення іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах у 2016 -2017 н. р. [4, 2-16].

Оновлення змісту навчального матеріалу з іноземних мов та спрямування уроку на реалізацію комунікативних цілей у початковій школі потрібно поєднувати із формуванням у дітей позитивної мотивації до вивчення іноземної мови [4, 3]. Спираючись на досвід навчання польських, угорських, чеських і словацьких учнів початкової школи, в Україні значно спрощено навчальні програми для учнів 1-4 класів. Ці програми не встановлюють послідовність вивчення предметної тематики в межах навчального курсу, а лише вказують на зміст, вивчення якого є об'єктом тематичного контролю та оцінювання в межах семестрового і підсумкового контролю.

Останні реформаторські спроби в сфері ранньої іншомовної освіти в нашій країні базуються на впровадженні в 2011 р. Державного стандарту початкової освіти, що регламентує початок вивчення іноземної мови з першого класу початкової школи. Спираючись на те, що навчання іноземної мови розпочинається у віці шести – семи років, вважаємо важливим прийняття низки заходів щодо навчання іншомовного спілкування для дітей цієї вікової категорії. Це стосується, перш за все, виконання домашніх завдань, обсяг яких регламентовано Державними стандартними нормами. Відтак, у першому класі домашні завдання не задаються, а в другому – четвертому класах їх обсяг має бути таким, щоб витрати на їх виконання не перевищували у 2 класі – 45 хвилин; у 3 класі – 1 години 10 хвилин; 4 класі – 1 години 30 хвилин.

Важливим заходом модернізації змісту ранньої іншомовної освіти школярів у нашій країні став наказ міністерства освіти і науки від 05.08.2016 р. № 948 „Про затвердження змін до навчальних програм для 1-4 класів загальноосвітніх навчальних закладів”, з метою розвантаження навчальних програм для учнів початкових класів. У

цьому ракурсі для нас важливими є програми з іноземних мов для загальноосвітніх та спеціалізованих навчальних закладів у яких: суттєво спрощено вимоги до письма для учнів першого класу; скорочено обсяг висловлювань у мовленнєвій компетенції: „Говоріння” та обсяг письмових повідомлень у мовленнєвій компетенції „Письмо”; вилучено складні граматичні форми, що належать до мовного рівня А 2: множина іменників (1 клас), присвійний відмінок іменника (3 клас), Present Perfect (4 клас), to be going to (4 клас); вилучено з лінгвістичної, лексичної компетенції теми „Шкільне приладдя” (2 клас), що дублює вимоги першого класу; спрощено вимоги до письма у 3 класі щодо написання листів, листівки-вітання, смс; уточнено мовленнєві функції щодо опису емоційного стану: „виражати настрій”; уточнено вимоги мовленнєвої компетенції „Аудіювання” з урахуванням роботи з навчальними аудіо та відеоматеріалами; уточнено тематику ситуативного спілкування: „Дозвілля”, „На прогулянці” – 1 клас; „Свята та традиції” („Харчові продукти”) – 2 клас; „Помешкання” („На кухні”), „Відпочинок і дозвілля” („Поїздка на канікули”) – 3 клас; „Свята і традиції” („Святкування у кафе”) – 4 клас [4, 8].

Важливою гарантією реалізації ефективності оновлених програм з іноземних мов є створення нових підручників для ранньої іншомовної освіти. У зв'язку із введенням іноземної мови до навчальних планів початкової школи з першого класу, було розроблено нові підручники та навчально-методичні комплекси, які характеризуються чіткою структурою та зорієнтовані на реалізацію чотирьох видів мовленнєвої діяльності: говоріння, аудіювання, читання і письма.

Сучасний навчальний комплекс з іноземних мов включає підручник для учня, книгу для вчителя, СД або аудіоматеріали. Авторами сучасних підручників для навчання іноземних мов у початковій школі є відомі вчені-лінгводидакти та досвідчені вчителі-методисти: Н. Басай (німецька мова), О. Карп'юк (англійська мова), В. Редько (іспанська мова, Н. Чумак (французька мова).

Поява „Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти: вивчення, навчання, оцінювання” [8] дало змогу вирішити значну кількість питань, що стосувалися змісту ранньої іншомовної освіти, включаючи створення прозорої системи оцінювання іншомовних компетентностей, формування нових стандартів і навчальних програм для початкової ланки навчання іноземних мов (2011), спрощення цих програм (2016 р.); розширення кількості підручників для вивчення іноземних мов у початковій школі та удосконалення їхнього змістового аспекту по аналогії із підручниками, які використовуються в досліджуваних нами країнах Вишеградської четвірки (Польщі, Угорщини, Чехії і Словаччини). Ці країни ще раніше, у 90-х роках ХХ століття, розпочали імплементацію трилінгвальної моделі: Ради Європи, впроваджуючи вивчення двох іноземних мов у шкільному курикулумі.

Вважаємо, що одним із найважливіших досягнень на шляху модернізації ранньої іншомовної освіти в Україні є введення обов'язкового вивчення першої іноземної мови до навчальних планів початкової школи з першого класу у віці 6-7 років. Саме це нововведення спричинило й інші аспекти трансформації змісту початкової іншомовної освіти. Однак, вивчення другої іноземної мови (2.3), на жаль, тривало в Україні лише один рік (2013/14 н.р.) і було скасоване Міністерством освіти і науки України в силу низки об'єктивних і суб'єктивних обставин, пов'язаних із недостатньою кількістю підручників нового типу, надмірною завантаженістю учнів (велика кількість навчальних предметів на всіх ланках загальноосвітньої школи), недостатньою кількістю висококваліфікованих учителів, які однаково якісно володіють двома іноземними мовами та методиками викладання іноземних мов на всіх рівнях шкільної іншомовної освіти. На основі аналізу тих реформаторських трансформацій, що проводяться в сфері ранньої іншомовної освіти школярів у нашій країні в останні роки, варто зазначити, що всі вони спрямовані на реалізацію ідей, закладених у Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти, яких дотримуються вчені-лінгводидакти, вчителі-практики країн Вишеградської четвірки. В цьому напрямку реформування ранньої іншомовної освіти та її змісту, вони досягли перших успіхів, завдяки участі в Європейських програмах і проектах для початкової освіти ще на двадцять років раніше, ніж в Україні.

Таким чином, за матеріалами нашого дослідження можна виокремити основні шляхи імплементації досвіду країн Вишеградської четвірки (Польщі, Угорщини, Чехії і Словаччини) щодо удосконалення змісту ранньої іншомовної освіти школярів в Україні:

- стандартизувати систему іншомовної підготовки школярів і чітко виділити в цій системі роль і місце ранньої іншомовної освіти, включаючи іншомовну освіту дошкільників та молодших школярів, як це констатовано у Національному навчальному плані Угорської Республіки;
- проводити інтенсивну роботу, починаючи від початкових шкіл і закінчуючи на рівні Міністерства освіти і науки України, щодо прийняття постанови про обов'язкове вивчення двох іноземних мов учнями основної школи, що уможливить реалізувати трилінгвальну модель, яка практикується в усіх країнах Вишеградської четвірки;
- рекомендувати закріпити на законодавчому рівні обов'язкове вивчення іноземної мови у віці шести – семи років (на рівні початкової школи) і у віці п'яти років (на рівні дошкільної підготовки);
- створити можливості для розширення мовної пропозиції молодших школярів, включивши до переліку не лише англійську та інші європейські мови, але й мови, які популярні в регіонах проживання (угорську, чеську, польську, словацьку);
- постійно дотримуватися принципу формування малих груп (12-15 учнів) для навчання іноземних мов у початковій школі, як це традиційно відбувається в Польщі та Угорщині (10-12 учнів);
- залучати адміністрації шкіл, педагогів-мовників, батьківське та учнівське самоврядування для оптимізації літніх мовних шкіл, таборів відпочинку при школах та закладах позашкільної освіти, з метою удосконалення іншомовної комунікативної компетенції учнів початкової школи, за прикладом Чеської, Словацької Республік та Угорщини;
- проводити стандартизоване тестування учнів четвертого класу на виявлення рівня володіння іноземною мовою, після закінчення початкової школи, як це здійснюється в усіх країнах Вишеградської четвірки;
- продовжувати модернізацію змісту підручників з іноземних мов для ранньої іншомовної освіти, включаючи до них більше творчих завдань: на драматизацію, на використання фольклору (віршів, римовок, прислів'їв, приказок, пісень, загадок, тощо), взявши за основу досвід підручникотворення в Польщі та Угорщині;
- створювати для учнів початкової школи двомовні книги в напрямку інтегрованого навчання, використовуючи досвід

- польських лінгводидактів та вчителів-методистів;
- посилити використання ІКТ у навчанні іноземних мов молодших школярів (відео, мультиплікаційні фільми, інтерактивні ігри), що сприятиме створенню віртуальних зустрічей з героями улюблених фільмів і казок;
 - у підручниках з іноземних мов та навчально-методичних матеріалах посилити інтегрування соціокультурного компоненту до їхнього змісту і мовних та мовленнєвих завдань, що матиме важливе виховне значення для учнів – повагу до носіїв інших мов та культур і сприятиме самореалізації їх особистості в полілінгвальному і полікультурному просторах;
 - удосконалити лінгвістично-методичну підготовку вчителя іноземних мов у напрямку його роботи з дітьми раннього шкільного віку, шляхом обов'язкового введення до навчальних планів таких дисциплін, як: рання іншомовна освіта, методика викладання іноземних мов у початковій школі, дидактика початкового навчання, які пропонують в коледжах та університетах Угорської, Чеської та Словацької Республік;
 - на рівні інститутів післядипломної педагогічної освіти інтенсифікувати підготовку вчителів до роботи з викладання іноземних мов у початковій школі, сконцентрувати увагу не лише на підготовку вчителів англійської мови, а й інших сучасних європейських мов. Такі програми підготовки і перепідготовки вчителів початкової школи успішно пропонують в аналогічних установах Чеської і Словацької Республік;
 - забезпечити можливості для учнів та вчителів, що проживають у віддалених регіонах країни, працювати і спілкуватися з носіями мови (волонтерами Корпусу Миру, Інституту Гете, Амбасади Іспанії, тощо). Така робота, завдячій, практикується вже впродовж двадцяти років у країнах Вишеградської четвірки.

Висновки. Отже, для реалізації оновленого змісту навчальних програм з іноземних мов для учнів початкової школи місцевим органам управління освітою та обласним інститутам післядипломної педагогічної освіти необхідно скоригувати роботу всіх регіональних методичних служб. В межах обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти організувати для вчителів іноземних мов, які працюють в початковій ланці, проведення семінарів-практикумів, тренінгів та круглих столів з метою подальшої ефективної роботи за оновленими програмами та підручниками.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бим И.Л. Основные направления организации обучения иностранным языкам на старшей ступени полной средней школы / И.Л. Бим // Иностранные языки в школе. – 2002. – № 5. – С. 6-7.
2. Гальскова Н.Д. Методическое проектирование содержания школьного иноязычного образования в условиях его модернизации / Н.Д. Гальскова // Иностранные языки в школе. – 2014. – № 8. – С. 2-6.
3. Мартинова Р.Ю. Цілісна загально-дидактична модель змісту навчання іноземних мов / Р.Ю. Мартинова. – К.: Вища школа, 2004. – 456 с.
4. Методичні рекомендації щодо навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах у 2016 -2017 н.р. // Іноземні мови у школах України. – № 5, 2016. – С. 2-16.
5. Навчальні програми для 1-4 класів загальноосвітніх навчальних закладів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: old.mon.gov.ua/images/files/navchalni_programu/2012/inozem/im.pdf. – Назва з екрану
6. Ніколаєва С.Ю. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу / С.Ю. Ніколаєва // Іноземні мови. – 2010. – № 1. – С. 10-17.
7. Редько В.Г. Лінгводидактичні засади навчання іноземної мови учнів початкової школи: [методичний посібн. для вчителів] / В.Г. Редько. – К.: Генеза, 2007. – 136 с.
8. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment / [Ed. Milanovic, M]. – Cambridge : Cambridge University Press, 2001. – 276 p.

М.И. ТАДЕЕВА, Ю.П. ПАВЛОВИЧ. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ОПЫТА РЕФОРМИРОВАНИЯ СОДЕРЖАНИЯ РАННЕГО ИНОЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В СТРАНАХ ВЫШЕГРАДСКОЙ ЧЕТВЕРКИ В ШКОЛЬНОМ ИНОЯЗЫЧНОМ ОБРАЗОВАНИИ УКРАИНЫ

Резюме. В статье рассмотрена проблема совершенствования содержания раннего иноязычного образования в странах Вышеградской четверки и имплементации опыта Польши, Венгрии, Чешской и Словацкой Республик по реформированию содержания обучения иностранным языкам в начальных школах Украины. Охарактеризовано современное состояние конструирования содержания раннего иноязычного образования в Украине, и обозначены основные пути внедрения опыта стран Вышеградской четверки с целью его обновления.

Ключевые слова: страны Вышеградской четверки, иностранные языки, раннее иноязычное образование, содержание, конструирование, реформирование, имплементация опыта.

M.I. TADEYEVA, J.P. PAVLOVICH. USING THE EXPERIENCE OF EARLY FOREIGN LANGUAGE EDUCATION CONTENT REFORMATION IN VISEGRAD GROUP IN SCHOOL FOREIGN LANGUAGE EDUCATION OF UKRAINE

The summary. The article deals with the problem of improving the content of early foreign language education in Visegrad group (Poland, Hungary, the Czech and Slovak Republics) and implementation of these countries experience in the reformation of foreign languages education content in primary schools of Ukraine. Authors determine the current state of designing the content of early foreign language education in Ukraine and outline the main ways of implementation experience of Visegrad countries for its renewal.

Key words: Visegrad countries, foreign languages, early foreign language education, content, design, reformation, implementation of experience.

Рекомендовано до друку.
Д-р. пед. наук, проф. **О.В. Безкоровайна.**

Одержано редакцією 22.03.2017 р.